

OPONENTSKÝ POSUDEK

Tomáš R u t a: *Film a vlak. Filmy odehrávající se ve vlaku*.
Diplomová práce. Katedra filmových studií FF UK, Praha 2006.

Tomáš Ruta si pro svou diplomovou práci zvolil téma, které zní sice na první poslech jednoduše, přitom je však poměrně dost komplikované, protože mnohvrstevné a silně heterogenní. Má svou vrstvu metaforickou s filozofickým ukotvením, má svou vrstvu kulturněhistorickou, jež je propojuje s fenoménem modernity, ale i vrstvu filmově historickou, neboť se oba fenomény fatálně potkaly v symbolických počátcích kinematografie v salonu jedné „velké kavárny“ na Bulváru Kapucínů. Oba tyto fenomény, jakkoliv si zdánlivě vzájemně vzdálené, také tematizují tytéž aspekty – pohyb a vidění, a v jistém smyslu se k sobě přibližují rovněž v percepční zkušenosti cestujícího/diváka atd. V podobném výčtu by brisknější oponent asi mohl ještě chvíli pokračovat, ale i z toho, co zaznělo, je zřejmé, jak komplikovaný úkol před autorem stál – zkrotit heterogenitu tématu do relativně homogenního celku.

Měl samozřejmě k dispozici celkem bohatou literaturu, protože historie železniční dopravy už dávno není výsadou zapouzdřených specializovaných historiků a amatérských příznivců železnice. V posledních desetiletích si k tomuto tématu našlo cestu široké spektrum společenských věd, věda filmová byla – jistě i díky Lumièrům – součástí tohoto trendu. Způsob, jakým se autor s touto literaturou vypořádal, považuji – mohu-li to posoudit – za více než uspokojivý. Využil ji k přehlednému rozkrytí problematiky v její vícevrstevnatosti a prodloužil ji se znalostí významných textů nové filmové historie do filmologické dimenze. Text na mě dělá dojem vysoké porozumivosti teoretickým aspektům tématu a autor projevil rovněž schopnost jejich aplikace na konkrétní filmový materiál.

Text je členěn do dvou, zhruba stejně rozsáhlých částí. V té první autorem označené jako „teoretická“ se pojednává o společném kulturněhistorickém rámci obou fenoménů, o kinematografickém „příjezdu vlaku“, o vnímání vlaku zvnějšku i zevnitř, o train-movies odehrávajících se ve vlaku, o paralele „vlakového“ a filmového diváctví a o zvláštním vztahu němému filmu k vlaku. Druhá část označená jako „analytická“ obsahuje pět případových studií, tedy analýzy pěti „vlakových“ filmů.

Určitý problém pro mě představuje princip jakési nahodilosti uvedených příkladů, který ve mně vzbuzuje pocit, že pokud by autor vybral příklady jiné, mohlo by být všechno jinak. Tento princip *ad hoc* volby má přitom konceptuální přesahy a problematizuje otázku možnosti zobecnění analytických postřehů nad jednotlivými filmy.

Už jen dvě poznámky:

– překvapilo mě, že v pasáži o *Hale's Tours*, tedy o „imitacích“ jízdy vlakem, autor nezmínil jejich protipól, tedy „kinovlaky“ z revolučního Ruska rozvážejících ideologii nastupující moci do provincií a instalujících kino do vlakového vagonu;

– situaci nahodile sešlé společnosti v dopravním prostředku, jež generuje nějaké vyprávění dílčích příběhů, nepřivodila až parní lokomotiva a souprava vagonů za ní připojených, to je přece narativní rámec už Chaucerových *Canterburských povídek*.

Diplomantskou „jízdu“ Tomáše Ruty (se sympatickou artistní dimenzí spočívající v permanentním uvědomování si cestovního aktu nastoupení, jízdy a vystoupení) považuji za zdařilou a navzdory své kritické připomínce ke koncepčním aspektům práce bych klidně nechal autora z vlaku vystoupit s klasifikací *výborně*.

V Chýnově 18. září 2006

Ivan Klimeš

